

Joan Triadú, mestre d'esperances a l'Institut

El meu afecte intel·lectual i humà per Joan Triadú venia de lluny i es renovava cada cop que la vida professional o acadèmica ens feia trobadissos.

Era un afecte que va esdevenir més proper, més personal, agraït, lleial i entranyable en els anys que —després d'acceptar una deferent i generosa proposta seva— exercírem plegats responsabilitats de govern a la Secció de Filosofia i Ciències Socials de l'Institut d'Estudis Catalans.

Llegir o escoltar Joan Triadú era formar-se en la disciplina cívica del rigor, l'equitat i l'ètica; i alhora en la disciplina de la tenacitat en l'estudi i de la confiança en la recompensa íntima i intangible pel treball que es fa amb honradesa i a consciència.

Joan Triadú honorava Carles Riba definint-lo com un «mestre d'esperances». També Triadú era per a mi un «mestre d'esperances», fins i tot abans de tenir el privilegi de col·laborar amb ell a l'Institut.

Quan encara no ens coneixíem, ja m'esperonà en una primeria a llegir els nostres clàssics. Tenia catorze anys i em motivava llavors ser poeta. El seu assaig *La poesia segons Carles Riba* —que m'havia comprat el meu pare un dia de Sant Jordi— em revelà la complexitat de l'ofici, i em motivà a maldar en l'estudi per reeixir-hi si algun dia decidia abraçar-m'hi.

Anys després, el 1964, Triadú em va fer alumne de la gairebé llegendària Escola de Periodisme de l'Església, que ell acollia al CICF. «El periodisme acurat no és massa diferent a la poesia. L'article breu pot ser un sonet: una forma única, exacta, acabada», em digué en saber que m'abellien les feines d'escriure, si més no als diaris.

En aquell centre vaig ser delegat de curs. La nostra promoció, en graduar-se l'any 1967, trià el nom de Régis Debray, el *normalien* i periodista francès que havia entrevistat el Che Guevara a la selva de Bolívia. El Ministeri que donava els títols de periodista estigué a punt de tancar l'Escola. En aquella crisi, Triadú va fer costat als estudiants junt amb el director de l'Escola, Joan Alemany, un sacerdot

entusiasta i també esperançat, com tots els qui com ells protegien aquell centre que formava ciutadans-periodistes en els valors de la llibertat, la justícia, la veritat i la catalanitat. En el patronat, en el professorat i entre l'alumnat hi havia gent de tots els partits polítics —llavors clandestins— i de totes les sensibilitats democràtiques. Era una Escola de tolerància cívica, aquella que acomboiava Triadú.

No era, doncs, un home eixut ni dur, com molts el consideraven. I és ben clar que no era sectari, com algú injustament havia dit. Puc donar fe del seu esperit obert i sense prejudicis. Ho vaig tornar a experimentar anys després d'acabar els estudis de periodisme. Tot i saber que jo havia fet la tesi doctoral sobre Josep Pla, i que era editorialista a *La Vanguardia*, em va demostrar —contra tot pronòstic dels *anti-Triadú*— una confiança personal i intel·lectual absolutes, sense condicions ni reserves. Ho prova que tan bon punt vaig ingressar a l'Institut d'Estudis Catalans l'any 1990, Triadú em va nomenar secretari del Consell de Govern de la nostra Secció de Filosofia i Ciències Socials, que ell presidia des de la mort, l'any 1987, de Ramon Faus i Esteve.

Joan Triadú havia estat vicepresident de la Secció. Quan Ramon Faus va morir als vuitanta-cinc anys, Triadú va assumir la presidència de manera interina, i des de l'any 1988 fins al 1992, per elecció reglamentària.

En l'exercici de les responsabilitats com a membre i dirigent de l'Institut, Triadú també feia ben palesos la seva capacitat i el seu braó com a «mestre d'esperances». Va ingressar com a numerari l'any 1979, en la mateixa fornada en què entraven com a primers membres adjunts els economistes Carles Gasòliba i Josep M. Muntaner i Pasqual, cridats ben aviat a acomplir tasques de govern. Eren temps d'esperances esperonades per les expectatives que els progressos polítics desvetllaven en l'Institut i en el conjunt de la societat catalana.

Molt abans, però, Joan Triadú ja havia adobat esperances de recuperació patriòtica i cultural en munió d'iniciatives catalanistes, moltes d'elles sota l'aixopluc no sempre segur de l'Institut. En els anys cinquanta i seixanta fou un activista assenyat, competent i responsable en dues filials: la Societat Catalana d'Estudis Històrics i la Societat Catalana d'Estudis Jurídics, Econòmics i Socials, de la qual fou un dels fundadors. Eren temps de temptatives i de defallences. Exigien el compromís ferm de lluitadors perseverants i de tremp optimista i esperançat. Triadú era un d'ells, tot i que per tarannà discret, reservat i realista no projectés del tot la seva confiança en la força de la voluntat individual i col·lectiva per assolir pas a pas fetes, no sempre modestes, cap a l'horitzó de la llibertat nacional que desclouria totes les altres llibertats.

En la seva llarga etapa com a vicepresident de la Secció, Triadú va acceptar ocupar-se d'altres funcions de servei a la corporació acadèmica i a la comunitat científica. De 1984 a 1986 fou el president de la primera Junta de Govern de la Societat Catalana de Pedagogia, de la qual fou nomenat després delegat de l'Institut.

En aquells anys de creixement i de renovació de la nostra acadèmia, Joan Triadú va participar de manera activa i eficient en la Comissió per a la Reforma Institucional de l'Institut, constituïda l'any 1988. Era un període d'esperances en què ell també va actuar de mestre. Fou un dels més ardits defensors d'ampliar el nombre de membres, d'incorporar investigadors i estudiosos més joves, i de potenciar nous objectius i línies de recerca. En aquestes propostes de futur, que reeixiren ben aviat, Triadú comptava dins la Secció amb el suport decidit de Carles Gasòliba (que era secretari del Consell des dels temps de Faus i Esteve) i de Josep M. Muntaner i Pasqual (a qui va nomenar tresorer), i amb el favor de tota la resta de membres, que havien participat en la seva elecció com a president: Eusebi Colomer, Jordi Cots, Lluís Figa i Faura, Joaquim Muns, Antoni Serra Ramoneda i Marc-Aureli Vila.

Quan, amb tota l'elegant circumspecció que el caracteritzava, Joan Triadú va romandre en un pla discret de la vida corporativa, mai va rebutjar fer-se càrrec de les comeses que li encomanaven els qui exercien funcions de govern en els successius mandats dels presidents Josep M. Puig Salellas, Josep M. Muntaner i Pasqual, Joan Vilà-Valentí i Josep González-Agàpito.

En els moments incerts o davant de reptes aclaparadors, Triadú assenyalava el bri de l'esperança. Recordava aquestes paraules del seu mestre Carles Riba que encapçalen el llibre que em guià en els anys de modest aprenent d'escriptor: «Abans de parlar, haver vist, realment vist; haver viscut, intensament viscut, en plenitud de gràcia i de risc; haver sentit, apassionadament sentit, no sé si en el cap o en el cor, però en aquell moll profund de nosaltres mateixos on passat, present i futur componen llurs figures en una sola actualitat de destí, la consciència de la qual tendeix contínuament a sortir de la seva penombra per prendre signe i forma en paraules. Que això es realitzi plenament, que hi hagi acord perfecte entre el sentit de l'ésser i el de la Terra, entre l'impuls de l'individu i el de la tradició, entre la matèria del mot i la del contingut, és l'acte més pur de la més pura poesia».

Em vaig assabentar de la mort de Joan Triadú durant un viatge pel Pròxim Orient. En l'itinerari per Transjordània em fou avinent trobar ocasions per recordar Joan Triadú amb franca gratitud. La més emotiva, al mont Nebo, on una comunitat franciscana custodia el memorial de Moisès davant la terra promesa, la terra de l'esperança física o espiritual que sempre ha mogut tots els pobles sofrents. Una de les iniciatives perdurables de Triadú, l'Escola Thau, evoca l'esperit franciscà de servei després i optimista. Thau és l'última lletra de l'alfabet hebraic, símbol de sant Francesc. Una última lletra que no és un final de trajecte. Per a un pedagog, com era ell, tot final és l'inici d'una nova etapa. Sobretot si és un «mestre d'esperances».

JOSEP M. CASASÚS I GURI
Secció de Filosofia i Ciències Socials